

ALEXANDRU CHIROVICI — UN DESENATOR EROU DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

ȘTEFANIA CIOVÂRNACHE

Puținele date despre Alexandru Chirovici, soldatul pictor, mort pe front în 1916, la numai 21 de ani, le datorăm sorei artistului, care, în 1978, a oferit Muzeului Militar Național spre achiziție câteva obiecte: un album cu desene înregistrat în colecții cu nr. inv. de la 1514 la 1554, legitimația de student (Div. III-nr. 1905), două cărți poștale impimate după desenele lui Alexandru Chirovici (S-822 și S-823) și o biografie întocmită de un alt frate, Col. Vladimir Chirovici (fond MMN-Div. I — 487).

Din această biografie aflăm că Alexandru Chirovici s-a născut la 1895 în comuna Potcoava, jud. Olt, fiind fiul unui ceferist, șeful stației comunei.

Familia avea patru copii, el fiind mezinul. Descoperă vraja culorilor, ca școlar, întâmplător, când unul din frații mai mari aduce acasă într-o seară cinci culori de ulei. Cu acestea mezinul se apucă să facă reproduceri după vederi, peisaje, fără nici un studiu prelabil. Urmează școala primară nr. 25 din București; directorul acesteia, uimit de precocitatea talentului copilului, îi expune 10 tablouri la Expoziția națională din 1906. Intră, apoi, la Gimnaziul Cantemir schișând chiar și în ore chipurilor profesorilor și colegilor. Prințând un portret, profesorul de limba română, Gârbu, departe de a se supăra, i-a spus: „Chirovici, locul tău nu-i aici. Du-te la Școala de «Arte Frumoase»”. S-a prezentat singur, un copilandru, directorului școlii,

prof. G.D. Mirea, cu o mapă de desene. Acesta, după ce le-a privit îndelung, a acceptat să dea concurs de admitere deși elevul nu avea absolvite decât două clase gimnaziale în loc de patru.

În 1914, ca student, expune deja o natură moartă la Salonul Oficial.

Pe 11 mai 1916 este premiat de Academia Română cu premiul Lecomte du Noüy (adresa nr. 935 se află în posesia familiei artistului). Premiul consta în 143 lei pentru „desenul de pe antic” și 140 lei pentru „cel de pe natură”. Din acest moment evenimentele se precipită în viața tânărului artist: pe 4 octombrie obține certificatul de absolvire al Școlii de Arte Frumoase, iar pe 10 octombrie 1916 este încorporat la Regimentul 2 Artilerie „Gl. Gh. Manu”, corpul 2 Armată, Divizia IV-a, brigada a IV-a artilerie. Moare pe front la sfârșitul aceluiași an, 1916, și este înmormântat în București la Cimitirul Ghencea.

Legitimația de student la Școala de Arte Frumoase, aflată azi în patrimoniul muzeului, este datată 2 decembrie 1911, este semnată de directorul școlii G.D. Mirea și consemnează secția pe care o urma cursantul „desemn”. Un adaos de mână preciza adresa acestuia: „Fundătura Năsturei 40”. Fotografia de pe legitimație îl înfățișează pe studentul Chirovici cu o frunte înaltă, părul dat pe spate, ochi mari inteligenți, o figură mai matură pentru vârsta pe care o avea atunci, numai 16 ani.

Sergentul Foamete

Albumul cu desene este, de fapt, un caiet de schițe purtând pe primele pagini ștampila Reg. 2. artilerie.

Un scris stângaci, străin, înșiruie inventarul obiectelor găsite în cutărul de campanie al soldatului Alexandru Chirovici, după decesul acestuia :

„Notă de lucruri găsite în cutărul soldatului Alexandru Chirovici

- 1 pereche jambiere negre
- 1 pereche ghete americane
- 1 șevalet
- 1 tablou pictat
- 1 cutie cu o paletă și 17 (culori)”

Atât de puține obiecte nu pot reconstitui o viață.

Desenele, însă, spun mai mult, chiar dacă nu sunt decât frânturi, crâmpeie dintr-o realitate imediată, surprinsă poate cu gândul la viitoare lucrări elaborate, care nu avea să mai ia viață niciodată.

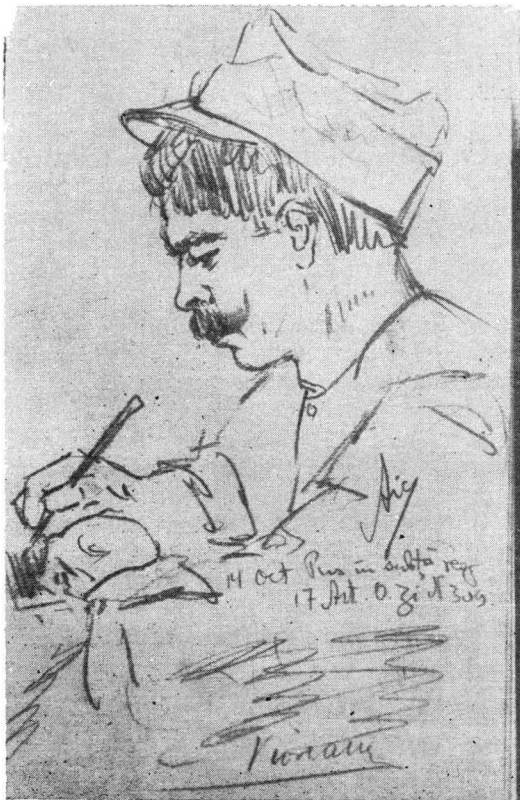
Care este subiectul schițelor lui Alexandru Chirovici din această realitate imediată? Am zice aproape exclusiv chipul uman; investigația psihologică fiind primordială. Preferă portretul peisajului care apare cu totul excepțional.

Alexandru Chirovici scrutează fețele colegilor (tipuri diverse de soldați, de obicei flăcăi de la țară), mai rar pe ale gradaților ori ofițerilor.

Remarcabile sunt profilul unui militar cu obrazul puțin ascuns sub gulerul mantalei, cu ochii ușor mijiți, ori al unui soldat de artilerie din regimentul său (însemnul armei e vizibil pe capelă), văzut din față cu o mică mustață tunsă după moda timpului. Un altul își sprîjină obrazul într-o mână într-o atitudine relaxată, e chipul unui oștean pe gânduri. Îl și numește : „Vioreanu”.

Unele schițe creionează siluete, apar studii de mâini, un bocanc, unele semi-profiluri, unele chiar fragmentare (numai linia frunții și nasul de pildă).

Soldatul Vioreanu redactând „Ordinul de zi”

Schiță de portret transformată în caricatură

Un interes psihologic deosebit îl îmboldește pe Alexandru Chirovici să se preocupe de tipuri și caractere. Uneori plecând de la un portret de observație ajunge exagerând trăsăturile la caricatură. Sunt mai multe astfel de reluări ale aceluiași chip, uneori pe aceeași pagină. Un chip ușor bestializat se continuă cu corpul unei maimuțe.

Un nerv satiric, condus cu o ironie bonomă, se pare că și conduce mâna când desenează un ostaș cu o gură exagerat lățită într-un zâmbet tâmp, când îl immortalizează pe sergentul Foamete (o poreclă?), un grăsan mustăcios, ori când surprinde un gradat mititel luând de guler un soldat înalt și burtos sau pe „*Movru Nicolae la teorie*” — silueta unui soldat stând drept și timorat ca un elev — prins cu lecția neînvățată.

Își privește colegii cu aerul unui orășean școlit care nu-și poate reprima zâmbetul văzând cât transpiră soldatul Vioreanu ca să scrie un *Ordin de zi* : scrie crispat, concentrat, ca și cum ar face un lucru dificil cu care nu-i obișnuit.

Între atâtea figuri de soldați și ofițeri sunt și două excepții de figuri feminine, prima este un studiu mai atent urmărind volumul, valorația, umbrele cu un creion foarte fin, nu numai contururile figurii : reprezintă o adolescentă, poate sora, o copilă cu părul strâns cu cărare pe mijloc, cu funde la spate și un guler înalt monahal, pe veșmântul închis la culoare detașându-se o fundă albă pe piept. Un alt portret feminin prezintă un profil matur al unei femei cu părul strâns pe ceafă și gâtul ascuns într-un guler mare de blană.

Tot excepții pot fi considerate și schița unui bordei derăpănat într-un spațiu puțin definit, învăluit într-un „sffumate” și sugerând dezolarea, ca și creionarea unei compoziții cu trei ostași în picioare, trei ghemuiți lângă o cale ferată și în fundal, o clădire și doi pomi.

Greu de spus cum ar fi evoluat acest artist dacă nu s-ar fi stins atât de devreme.

Sigur era un talent precoce manifestat. Școala făcută cu G.D. Mirea l-a îndreptat spre studiul temeinic al desenului și volumului pe care le considera prioritare în pictură. Chiar dacă nu s-au păstrat nici un desen colorat ori pictură (nu știm nimic de soarta picturilor lui Alexandru Chirovici, nici măcar despre cea găsită pe front), analiza desenelor din albumul păstrat definește un spirit mai degrabă clasic acceptând firesc primatul rațiunii în creație, refuzându-și efuziunile sentimentale, interesat de tipuri și caractere.

Materialul nostru, pe lângă datele oferite despre pictorul Alexandru Chirovici, se dorește o invitație adresată aceluia care dispune de documente sau chiar lucrări ale acestuia pentru a le face cunoscute.